

ZLATOHRIVÝ KÔŇ, MESAČNÝ SVIT A ZAKLIATA PANNA

ILI RAZ DVAJA CHUDOBNÍ BRATIA, ktorí nemali ani otca, ani matku. Každodenný chlieb si museli vyžobrať od cudzích ľudí. Ako tak putovali po krajine, jedného dňa sa dostali k veľkému poľu, na ktorom rástlo obilie vyššie než poriadne urastený chlap. Starší z bratov povedal:

– Nože si nazbierajme zopár klasov, veď sme dnes ešte vôbec nič nemali v ústach.

Mladší brat súhlasil, nuž sa hneď dali do zbierania. Zrazu sa neďaleko nich zjavila ozruta. Bol to obor a nevtváril sa práve priateľsky. Keď podišiel

k bratom, zrukol:

– Kto vám dovolil zbierať klasy na mojom poli?

Bratia odvetili: – Nevedeli sme, že sa budeš hnevať pre pár kláskov! Boli sme veľmi hladní, a tebe ešte aj tak zostane dosť obilia.

Na to obor prisvedčil.

– Veď sa vlastne ani nehnevám. A ak pôjdete so mnou, u mňa sa najete dosýta, ani nebudete musieť klásky zbierať!

Starší brat si v duchu povedal, že takáto ponuka veru nie je na zahodenie. Lenže mladší začal tušiť, že obor sa ich chystá vlákať do nejakej pasce, a nechcel sa mu vydať na milosť a nemilosť. Bratia sa začali radiť, čo urobia.

Starší navrhol: – Myslím si, že by sme mali ísť s obrom.

– A veru nie, – odporoval mladší, – lepšie urobíme, ak ponuku odmietneme.

No starší brat zasa namietol: – Veď len skúsme, ak sa nám uňho nebude páčiť, jednoducho sa poberieme ďalej.

Netrzeplivému obrovi sa zdalo, že sa akosi pridľho radia, preto ich posúril. –Dobre, ideme, – rozhodol rýchlo starší z bratov, a tak sa s obrom vydali na cestu k nemu domov.

Keď prišli na miesto, obor ich zaviedol do neveľkej komôrky a na stôl im predložil toľko jedla, koľko bratia dovtedy ani len nevideli. Obor však odišiel a komôrku dobre zamkol. Starší brat sa spokojne poobzeral a spýtal sa: – Neradil som múdro, keď som chcel, aby sme šli s ním? Nič nám nechýba, už viac nemusíme chodiť po žobraní.

Mladší brat však premýšľal inak:

– Zatiaľ ešte nevieme, ako sa to všetko skončí, veď sme zamknutí a nemôžeme len tak odísť, ak sa nám čosi znepáči.

Starší brat však nič nedal na jeho reči a pokojne sa uložil spať. Mladší však pritisol ucho ku škáre na dverách, aby vyzvedel, čo sa za nimi odohráva.

Takto sa míňal deň za dňom. Bratia mali dostatok stravy, ale za dvere komôrky sa nikdy nedostali.

Raz večer, keď mladší brat opäť načúval pri škáročke a nakúkal cez ňu, uvidel obra, ktorý sa práve vrátil domov a pustil sa do večere. Pritom sa vypytoval ženy, či už dobre vykrmila chlapcov v komôrke.

Obryňa odvetila: – Jeden je už dosť tučnučký, ale ten druhý len ako trieska.

Obor zahundral: – Ak si im dávala dostatok jedla, už musia byť vykrmení. Ráno sa vydám na cestu a pozvem príbuzenstvo na hostinu. Ty zatiaľ priprav chlapcov, aby sme ich zajtra mohli zjesť.

Keď mládenec začul tieto slová, rýchlo zobudil staršieho brata a rozpovedal mu, čo sa dozvedel.

– To predsa nemôže byť pravda, – zvolal brat a ustrašene sa pritisol k stene. Potom aj on nazrel cez škáročku do kuchyne a uvidel obra, ktorý práve dojedol večeru a kričal na slúžku, aby mu priniesla vody.

– Vari si zabudla, – zručol, – že po každom jedle sa mi žiada piť?

Úbohá slúžka sa ospravedlňovala, vraj sa načisto zotmelo a nevedela nájsť cestu ku studni.

– Dobre, tak si teda vezmi môj mesačný svit, – namosúrene privolil obor.

Slúžka vzala zo steny lampáš, čo žiaril ako mesiac v splne, a odišla po vodu. Keď sa vrátila a obor sa dochuti napil, znova oslovil svoju ženu:

– Nepočkám do rána, hneď a zaraz osedlám zlatohrivého koňa a pozvem hostí. Nezabudni zatiaľ nachystať chlapcov, nech je všetko, ako treba!

Po týchto slovách odišiel. Len čo si tieto slová vypočul aj starší brat, pochytil ho veľký strach a naliehavo prosil mladšieho, aby čosi vymyslel a zachránil im život. Ten mu prisľúbil, že sa pokúsi nájsť východisko.

Onedlho po výdatnej večeri za nimi prišla do komôrky obryňa a správala sa veľmi vlúdne a milo.

– Len poďte za mnou, chlapci, – hovorila, – nech si konečne obzriete celú našu chalúpku. Vlastne by ste dnes mohli nocovať v hosťovskej izbe.

Nuž, bratia urobili, ako obryňa navrhovala, hoci starší sa od strachu jednostaj triasol ako osika. Babizňa im ustlala posteľ, sama si ľahla vedľa nich a hneď aj tvrdo zaspala. Keď sa už schyľovalo k polnoci, mladší z bratov vstal, zavesil nad hlavu obryne svoje kresadlo, lebo vedel, že ocielka má zázračnú moc nad nečistými silami, a keď sa pripevní zloduchovi nad hlavu, kým spí, nemôže sa zobudiť pred svitaním. Tak aj obryňa hneď upadla do ešte hlbšieho spánku a precitla až nasledujúci deň. Mládenec však nelenil,

zobudil brata a spolu sa opatrne vykradli z obrovej chalupy. Vonku vzali nohy na plecía a utekali, čo im sily stačili.

Krátko pred svitaním dorazili k veľkému domu, kde zaklopali a požiadali o prístrešie. Sedliak, majiteľ domu, sa vypytoval, odkiaľ prichádzajú, že žiadajú nocľah, keď už takmer svitá, nuž mu bratia vyrozprávali, ako len horko-ťažko unikli obrovi. Sedliak ich hneď napojil, nachoval a povedal:

– Len málo ľudí si zachránilo život a ušlo z obrovho brlohu. Dávajte si však pozor, aby ste sa mu znova nedostali do rúk. Pamätajte si, že nad vami nemá nijakú moc, kým neprekročíte širokú brázdu, čo oddeľuje naše polia.

Mládenci sa poďakovali sedliakovi za dobrú radu a sľúbili, že ho počúvnu.

Okolo poludnia pricválal k poľu obor na zlatohrivom koni a zastavil sa až pri brázde. Tátošova hriva sa tak trblietala, že svojou krásou priam oslepovala.

Obor zaraz zbadal bratov, zavolať na nich a vypytoval sa, prečo od neho ušli, ba ešte ich začal pekne prosiť a prehovárať:

– Nože sa vráťte, chlapci! Jednému z vás by som chcel podarovať zlatohrivého koňa, druhému zasa prekrásnu princezničku, ktorá u mňa býva.

Lenže bratia nepočúvali jeho sľuby, rozbehli sa kade ľahšie a dohodli sa, že sa budú radšej aj naďalej živiť žobraním.

Po dlhom putovaní sa dostali ku kráľovskému palácu, kde sa zaraz ponúkli do služby. Kráľovi sa pre smelosť zapáčil mladší z bratov a prijal ho na kráľovský dvor, kým starší brat sa pobral opäť po žobraní. Čas plynul a mladšieho brata si všetci obľúbili. Keď sa starší brat dozvedel, ako dobre sa mladšiemu vodí na kráľovskom dvore, pochytila ho závišť a nemal pokoj, kým nepresvedčil jedného dvorana, aby prehovoril kráľa, nech aj jeho prijme do služby aspoň za paholka. No práve tak, ako si všetci obľúbili mladšieho chlapca, staršieho nikto nemal rád pre jeho falošnosť a bezočivosť. V jeho srdci panovala zloba a na iné nemyslel, len ako uškodiť bratovi a získať kráľovu priazeň.

Jedného dňa kráľ zašiel do stajne, aby sa potešil pohľadom na svoje kone. Napokon sa pristavil pri tátošovi, na ktorom jazdil najčastejšie, pohladkal ho a oslovil dvoranov:

– Povedzte, vari ste už slýchali o krajšom tátošovi?

Vtom sa ozval nový paholok:

– Najjasnejší pane! Tvoj kôň nemá chyby, ale ja viem o jednom, čo je ešte lepší!

Kráľ hneď zbystril pozornosť a spýtal sa:

– Kde je ten kôň a kto mi ho môže zohnať?

Paholok neváhal s odpoveďou:

– Nemyslím si, že by ti ho vedel priviesť niekto iný než môj brat. Najlepšie vie, kde má koňa hľadať.

Kráľ veľmi zatúžil vlastniť koňa, o ktorom sa práve dopyčul, preto hneď prikázal mladšiemu bratovi, aby sa vydal na cestu a priviedol mu ho. Mládenec musel kráľa poslúchnuť, hoci najradšej by zostal doma. Paholok sa zatiaľ radoval, lebo neveril, že sa jeho brat z cesty vráti.

Mladší brat sa teda vychystal na cestu a odišiel. Keď doputoval na sedliakovo gazdovstvo, opäť vošiel do domu, úctivo pozdravil a požiadal sedliaka o radu, ako splniť kráľovo želanie. Sedliak spoznal mládenca, ktorý ušiel obrovi, prijal ho veľmi vlúdne a prisľúbil mu pomoc. Dlhú sa radili, až kým nevyhútali to, čo vám teraz vyrozprávam.

Podvečer, keď slnko zapadlo za hory, sa mládenec opatrne priblížil k obrovej chalupe. Mal so sebou silný povraz, na koniec ktorého pripevnil drevený kolík. Ten vopchal do škáry v stene stajne a pohodlne vyliezol po múre. Len čo sa dostal hore, povraz si pritiahol, spustil ho na opačnú stranu steny a zliezol po ňom do obrovej stajne, rýchlo osedlal zlatohrivého koňa, otvoril si dvere a čo najrýchlejšie odcválal. Onedlho dorazil na sedliakovo gazdovstvo, kde sa všetci radovali, že úlohu šťastne splnil. No mládenec sa nezdržoval a hneď sa aj vydal na cestu ku kráľovi. Na kráľovskom dvore nevychádzali z údivu nad krásou zlatohrivého tátoša, ale najväčšmi ho obdivoval sám kráľ. Od toho dňa si začal ešte väčšmi vážiť svojho šikovného dvorana. Len paholok znova závidel bratovi šťastie a neželal mu nič dobré.

Jedného dna sa kráľ opäť vybral do stajne, aby si ako zvyčajne prezrel kone. Páčili sa mu všetky, no napokon zastal pri obrovom zlatohrivom tátošovi, potľapkal ho a oslovil svoj sprievod:

– Vari si viete predstaviť, že by na svete mohlo jestvovať ešte niečo cennejšie než tento skvost?

Dvorania horlivo krútili hlavami, že veru nie, také čosi sa sotva nájde. Iba paholok, ktorý postával nablízku, sa plný nenávisti rýchlo ozval:

– Pán kráľ! Zlatohrivý kôň je nepochybne veľká vzácnosť, ale ja viem o klenote, čo ho prekoná.

Pri tých slovách kráľ spozornel a chcel vedieť, o čo ide. Paholok len na to čakal, v tej chvíli začal ospevovať nevídanú krásu lampy, ktorá svieti jasnejšie ako mesiac v splne. Kráľ sa spýtal:

– Kde možno takú lampu nájsť a kto ju vie získať?

Paholok čakal iba na túto otázku.

– Neverím, že by ju mohol priniesť niekto iný než môj brat. On najlepšie vie, kde ju hľadať.

Kráľa sa zmocnila neprekonateľná túžba vlastniť mesačný svit, a preto prikázal mládenkovi, aby sa neodkladne vydal na cestu a lampu priniesol. Mládenec niežeby sa bál, ale aj tak by radšej zostal na dvore. Paholkovo falošné srdce zatiaľ plesalo od radosti, lebo neveril, že jeho brat bude mať také šťastie ako pri prvej úlohe.

Mladší brat sa voľky-nevoľky opäť vypravil na cestu. Keď znova prišiel na sedliakovo gazdovstvo, vošiel, pozdravil a poprosil sedliaka o radu, ako získať obrov mesačný svit. Sedliak ho srdečne privítal a sľúbil, že sa mu zo všetkých síl pokúsi pomôcť.

Keď sa poradili, mládenec sa rozlúčil a vydal sa na cestu k obrovmu brlohu.

Podvečer, len čo sa trochu zotmelo, sa z hory vrátil obor. Bol preč celý deň a cítil ukrutný hlad. Rýchlo zhltol večeru a pýtal si vodu, lenže slúžka mu ju zabudla nachystať. Obor sa zamračil a skríkol:

– Vari si zasa zabudla, že po každom jedle sa chcem napiť?

Žena sa začala ospravedlňovať, že sa naraz zotmelo a ona nenájde cestu k studni.

– Tak si vezmi môj mesačný svit! – zručol na ňu obor. Nuž, nebolo jej to treba dva razy opakovať, zobrala zo steny lampáš a uháňala k studni. Tam ho položila, a keď naberala vodu, stalo sa čosi nečakané. Z úkrytu vyskočil mládenec, schmatol lampáš, ktorý žiaril ako mesiac v splne, a utekal, čo mu nohy stačili. Na sedliakovom dvore zavládla radosť, že splnil aj túto úlohu, ale mládenec sa nezdržiaval a čo najrýchlejšie sa vypravil na kráľovský dvor. Tam sa nevedeli vynačudovať, keď im ukázal nádherný mesačný svit, no zo všetkých najväčšmi sa radoval kráľ. Od toho dňa si šikovného mládencu ešte väčšmi oblúbil a povýšil ho do šľachtického stavu. Ibaže paholok pociťoval voči svojmu bratovi ešte hlbšiu nenávisť a myslel iba na to, ako by mu uškodil.

O nejaký čas sa kráľ znova vybral do stajne. Keď sa už dostatočne potešil pohľadom na kone, obrátil sa k svojmu sprievodu a povedal:

– Neverím, že by na svete žil kráľ, ktorý by sa mohol pochváliť vzácnejšími klenotmi než ja! Mne už naozaj vôbec nič nechýba!

Všetci horlivo, prikyvovali, len zákerný paholok striehol neďaleko, aby mohol povedať:

– Pán kráľ! Nepochybne vlastníš mnohé drahocennosti, ale ja viem o klenote, ktorý prekoná všetky ostatné!

Keď to kráľ počul, zmocnila sa ho zvedavosť.

– O čom to hovoríš a kto mi môže ten klenot priniesť?

Paholok neváhal a pustil sa vychvaľovať nevídanú krásu kráľovskej dcéry, ktorú drží obor v zajatí . Svoju reč zakončil takýmito slovami:

– Ja veru pre teba nemôžem získať prekrásnu nevestu. Poznám však jediného spomedzi všetkých, ktorý to dokáže – svojho brata!

Kráľ ihneď nesmierne zatúžil po prekrásnej princeznej a prikázal mladému šľachticovi, aby sa zaraz po ňu vybral. Mládencovi sa nevelmi žiadalo pustiť sa do tej úlohy, radšej by pokojne žil na kráľovskom dvore. Paholok sa zasa nevýslovne tešil, lebo veril, že toto bude už isto-iste posledná cesta mladšieho brata. Mladý šľachtic sa teda znova vydal k obrovi a zastal až na sedliakovom dvore. Vošiel do domu, pozdravil a poprosil ho o radu, ako by mohol vyslobodiť princeznú z obrovej chalupy.

Keď sa poradili, sedliak mu povedal:

– Čaká ťa ťažká úloha a neviem, ako sa ti ju podarí splniť, lebo princezná je zatvorená na povale v začarovanej klietke. Radím ti, aby si do múru natĺkol železné klíny a po nich vyliezol až k nej. Potom sa uvidí, či ti je šťastena naklonená.

Nuž, mládenec sa poďakoval sedliakovi za radu a odovzdal sa do vôle osudu. Rozlúčil sa a opatrne sa zakradol k obrovej chalupe.

Len čo sa zotmelo, natĺkol do steny železné klíny a po nich vyliezol až k princeznej. Naozaj sedela v klietke, ktorej zámku obor začaroval tak, že ju mohol otvoriť len jediný človek, a to práve princeznin ženích. No v okamihu, keď princezná zazrela smelého mládenca, srdce jej poskočilo od radosti a zámka sa sama otvorila, takže princezná mohla vyjsť z klietky. Šľachtic jej zložil úctivú poklonu a spýtal sa, či by ho nechcela nasledovať. Princezná rada pristala. Mládenec jej pomáhal a silno ju pridržal, aby sa jej pri úteku nič nestalo. Keď šťastlivo zliezli po stene, čo najrýchlejšie utekali k sedliakovi. Mládenec sa ani tentoraz nechcel zdržiavať, rozlúčil sa s múdрым sedliakom a vydal sa na cestu do kráľovského paláca. No nech sa akokoľvek ponáhľal, musel pripustiť, že sa stihol do princeznej tak veľmi zaľúbiť, že od žiaľu hádam aj zomrie, ak ju získa niekto iný.

Po ich príchode do kráľovského paláca zavládla veľká radosť, všetci úprimne chválili mládenca. Pravda, okrem jeho brata, zákerného paholka. Kráľ sa chcel hneď a zaraz pozrieť na svoju nevestu, a keď ju zočil, netajil sa tým, že krajšej dievčiny v šírom sveste niet. No len čo sa jej prihovoril, princeznú v tej chvíli znova obklopila klietka a nikto okrem jej záchrancu nemohol zámku odomknúť. Kráľ pochopil, že princezná mu nie je súdená. Dal teda vychystať svadbu a počas nej vložil ruku nevesty do ruky smelého šľachtica, ktorý sa kvôli nej vystavil toľkému nebezpečenstvu. Veselá svadba trvala mnoho dní. Naostatok sa kráľ rozlúčil s mladým párom a vypravil ho na cestu za princezniným otcom. Ťažko opísať, aká radosť zavládla v krajine, keď sa kráľovi vrátila jeho jediná milovaná dcéra. Šľachtic a jeho žena žili spolu šťastní dlhé roky, a keď starý kráľ zomrel, ľud si zvolil za kráľa mládenca. A ten žije, aspoň sa tak povráva, až podnes.